

Dumitrița FLOREA

**DREPTUL COMERȚULUI
INTERNĂȚIONAL**

**LUMEN
2017**

DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL
Dumitrița FLOREA

Copyright Editura Lumen, 2017
Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere,
scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de
transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FLOREA, DUMITRIȚA

Dreptul comerțului internațional / Dumitrița Florea. - Iași :
Lumen, 2017
ISBN 978-973-166-469-9

Capitolul I

Considerații asupra dreptului comerțului internațional

I.1. Importanța dreptului comerțului internațional

Participarea la circuitul mondial de valori materiale și spirituale ale societății reprezintă o necesitate obiectivă. Încadrarea eficientă în diviziunea internațională a muncii asigură progresul economic și social al fiecărei țări, precum și consolidarea unui climat de conlucrare și pace în lume.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea de *comerț* provine din latinescul *comervium*, care, prin juxtapunerea cuvintelor *cum* și *merx*, exprimă ideea de “operațiuni cu marfă”. Conceptul de ”comerț internațional” prezintă un dublu aspect: unul restrâns sau tradițional și un altul larg sau modern.

În sens restrâns, comerțul internațional include operațiunile de export și import de mărfuri și servicii pe care le desfășoară persoanele fizice și juridice dintr-un stat cu parteneri străini. Comerțul internațional se situează în faza de distribuție a mărfurilor, realizând legătura dintre producție și consum. În această accepțiune, instrumentele juridice prin care se realizează operațiunile de comerț internațional sunt contractele clasice și, în special, contractul de vânzare internațională (reprezentativă în acest sens fiind Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri, semnată la Viena 1980).

În sens larg, comerțul internațional cuprinde operațiunile propriu-zise, precum și operațiunile de cooperare economică și tehnico-științifică internațională.

În condițiile actuale, comerțul tradițional, sub forma exportului și importului de mărfuri, nu mai constituie

principala modalitate a schimburilor economice cu străinătatea. Relațiile economice internaționale cunosc o multitudine de forme noi și moderne, care sunt în continuă transformare. Acestea depășesc cadrul schimburilor economice clasice, fiind create de cooperarea economică și tehnico-științifică internațională.

Cooperarea economică internațională reprezintă un sistem de relații de conlucrare între două sau mai multe persoane fizice sau juridice din state diferite, urmărind realizarea prin eforturi conjugate și pe baze contractuale a unor operațiuni conexe, eșalonate pe perioade de timp determinate, în producție sau în sfera neproductivă, în scopul obținerii unor rezultate comune și avantaje reciproce. Prin utilizarea, alături de raporturile de schimb, a unor relații complexe, comerțul internațional a dobândit o accepțiune modernă a termenului.

Importanța relațiilor economice internaționale impune ca desfășurarea lor să se facă numai în cadrul unei anumite reglementări. În mod corespunzător, normele dreptului comerțului internațional oferă instrumentele și mijloacele necesare, asigurând stabilitatea raporturilor juridice. Relațiile de comerț internațional sunt reglementate, după caz, de norme de drept intern (român), de norme de drept internațional (de norme de drept ale diferitelor state străine) și de norme de drept uniforme. Studiarea principalelor instituții ale dreptului comerțului internațional urmărește cunoașterea normelor aplicabile și elucidarea problemelor complexe ale materiei.

Problematica abordată permite o imagine de ansamblu a relațiilor privind comerțul și cooperarea economică internațională. În concordanță cu cerințele relațiilor economice internaționale, instituțiile juridice dau expresie cadrului general asigurat de legislația română.

I.2. Definirea dreptului comerțului internațional

Dreptul comerțului internațional reprezintă ansamblul normelor care reglementează relațiile de comerț internațional și de cooperare economică și tehnico-științifică internaționale, în care părțile se află pe poziție de egalitate juridică. Raporturile juridice ale comerțului se stabilesc între persoane fizice și persoane juridice. Complexe și diverse, raporturile juridice ale comerțului internațional pot fi grupate în mai multe categorii¹:

- raporturi care se stabilesc între state suverane și egale în drepturi, între state și organizații internaționale sau între organizații interstatale, având capacitatea de subiecte de drept internațional. Configurate în zona economicului, aceste raporturi interstatale se includ în sfera de reglementare a dreptului internațional public;

- raporturi care se stabilesc între state suverane și comercianți, persoane fizice sau persoane juridice. Referindu-se la politicile comerciale, financiar valutare și vamale ale statelor, aceste raporturi se individualizează prin subordonarea comercianților față de organele competente din fiecare stat. Acestea sunt raporturi de drept constituțional, administrativ, financiar sau vamal, fiind reglementate de ramurile de drept corespunzătoare din legislațiile naționale;

- raporturi care se stabilesc între un stat și subiecte de drept privat străine. Acestea sunt raporturi patrimoniale semi-internaționale și se realizează în baza acordurilor de investiții străine și a contractelor de concesiune. Acestea sunt cuprinse în sfera de reglementare a dreptului internațional aplicabil, care se completează cu anumite reguli de drept internațional, în funcție de precizările actelor juridice internaționale;

- raporturi care se stabilesc între comercianți persoane fizice și persoane juridice din state diferite, în calitate de

¹ O. Căpățână, B. Ștefănescu, *Tratat de drept al comerțului internațional, Partea generală*, vol. I, Ed. Academiei Române, București, 1985, p. 20.

participanți nemijlociți la activitatea de comerț internațional. Aceste raporturi sunt patrimoniale sau personale nepatrimoniale și se caracterizează prin egalitatea juridică a părților. Ele sunt supuse normelor dreptului civil, dreptului comercial sau dreptului comerțului internațional, în conformitate cu distincțiile existente în sistemele juridice naționale.

Observăm că, în organizarea și desfășurarea relațiilor de comerț internațional, statul are o dublă calitate: de subiect de drept internațional și subiect de drept privat. În funcție de situația concretă, poziția participanților va fi de egalitate juridică sau de subordonare. Relațiile lor vor fi reglementate de normele proprii ale dreptului comerțului internațional, precum și de norme care aparțin altor discipline juridice.

Prin prisma acestor considerente, noțiunea de ”dreptul comerțului internațional” prezintă accepțiuni diferite. După o primă accepțiune, dreptul comerțului internațional include norme de drept internațional public și norme din diferite ramuri de drept intern. Aceste reglementări de natură variată sunt reunite prin obiectul lor social și juridic, care constă în disciplinarea raporturilor juridice care se nasc în cadrul comerțului internațional².

În altă accepțiune, dreptul comerțului internațional cuprinde normele aplicabile relațiilor patrimoniale și personale nepatrimoniale care apar în sfera comerțului internațional între persoane fizice și persoane juridice pe baza egalității în drepturi. Relațiile care formează obiectul reglementării se caracterizează prin comercialitate și internaționalitate³.

² I. Rucăreanu, *Fundamentarea dreptului comerțului internațional*, în *Instituții de drept comercial internațional*, vol. I, Ed. Academiei Române, București, 1973, p. 43.

³ T.R. Popescu, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 19; I. Macovei, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Junimea, Iași, 1980, p. 5; I. Dogaru și colectiv, *Principii și instituții în dreptul comerțului internațional*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1980, p. 21; B. Ștefănescu, I. Rucăreanu, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Didactică și

În legislația română, prin preluarea teoriei moniste a unității dreptului privat, s-a renunțat la diviziunea tradițională în raporturi civile și raporturi comerciale. Abandonarea sistemului dualist a impus integrarea reglementărilor de drept comercial în Codul civil din 2009. În contextul tratării unitare a raporturilor de drept privat, fundamentele dreptului comercial au fost modificate. Datorită reformulării structurii materiilor și soluțiilor adoptate, unele concepte nu mai sunt reținute. Noțiunea de ”comerciant” a fost înlocuită cu cea de ”profesionist”, iar expresia ”acte de comerț” sau ”fapte de comerț” a devenit ”activități de producție, comerț și prestări de servicii”.

I.3. Conținutul dreptului comerțului internațional

Dreptul comerțului internațional este format în principal de norme de drept material. Acestea sunt norme materiale din diferite ramuri de drept intern, subsumate materiei prin specificul reglementării, și norme materiale uniforme. Sfera de aplicare a normelor materiale este determinată de mormele conflictuale aplicabile comerțului internațional. Prin considerarea elementului de extraneitate, dreptul comerțului internațional este un drept material, dar și un drept conflictual⁴.

În conținutul dreptului comerțului internațional se regăsesc norme juridice din mai multe domenii, îndeosebi de drept civil și drept procesual civil. În cazul în care nu există

Pedagogică, București, 1983, p. 5; O. Căpățână, B. Ștefănescu, op.cit., p. 23; M.N. Costin, S. Deleanu, *Dreptul comerțului internațional, vol. I, Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 1994, p. 6; D.-Al. Sitaru, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Actami, București, 1995, p.78; D. Mazilu, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 72; Ș. Scurtu, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003, p. 11.

⁴ D.-Al. Sitaru, *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 125.

reglementări speciale, aceste norme reprezintă dreptul comun în materie. Pe lângă reglementările care formează un cadru juridic general, dreptul comerțului internațional cuprinde și norme din alte ramuri. În anumite situații, relațiile dintre părți vor fi supuse normelor care aparțin dreptului constituțional, dreptului administrativ, dreptului financiar, valutar, vamal, dreptului muncii, dreptului proprietății intelectuale, dreptului penal sau dreptului internațional public⁵.

I.4. Metoda de reglementare a dreptului comerțului internațional

În cadrul raporturilor de drept al comerțului internațional, părțile - persoane fizice sau juridice - au o poziție de egalitate juridică. În anumite raporturi juridice de comerț internațional, statul intervine nemijlocit, ca subiect de drept privat. Poziția statului față de partenerul străin este de egalitate juridică. Titular de drepturi și obligații, în calitate de persoană juridică, statul acționează de *jure gestionis* (calea de a face afaceri), adică poziția sa juridică este egală cu a celeilalte părți. Cu toate că nu este comerciant, statul efectuează operațiuni de comerț internațional. Prin egalitatea de tratament a părților, ca metodă de reglementare, normele juridice ale comerțului internațional aparțin dreptului privat, în majoritatea lor.

I.5. Obiectul dreptului comerțului internațional

În statele care aplică sistemul dualist de reglementare a dreptului privat, obiectul dreptului comerțului internațional se compune din raporturile juridice care au atât un caracter

⁵ I. Macovei, *Instituții în dreptul comerțului internațional*, Ed. Junimea, Iași, 1987, p. 11; D.-Al. Sitaru, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 88.

comercial, cât și internațional. Comercialitatea și internaționalitatea sunt elemente proprii și esențiale în configurarea obiectului acestei discipline. Prin esența lor, raporturile juridice de comerț internațional sunt patrimoniale. În plus, unele drepturi referitoare la atributele de identificare a persoanelor, care sunt personale nepatrimoniale în dreptul comun, devin patrimoniale în relațiile de comerț internațional. Prin urmare, încălcarea drepturilor privind forma numelui comercial, emblemei sau sediului comercial va fi apărută printr-o acțiune comercială.

1. Caracterul comercial

Comercialitatea reprezintă calitatea unui raport juridic de a fi comercial. Acest caracter individualizează raportul juridic care rezultă din activitatea de comerț. Determinarea noțiunii de comercialitate presupune întotdeauna o calificare. În mod obișnuit, actele și faptele comerciale sunt distincte de cele civile. Operațiunea calificării se face după dreptul intern al fiecărui stat, în conformitate cu anumite criterii. Normele de drept naționale constituie *lex causae*⁶. Trebuie precizat faptul că, în definirea comercialității, în doctrină s-au conturat 2 concepții specifice: concepția subiectivă și concepția obiectivă. Acestea li se adaugă și o concepție mixtă, în unele cazuri.

Concepția subiectivă: aceasta ia în considerare calitatea participantului la raportul juridic. Potrivit acestei concepții, operațiunile efectuate de un comerciant în exercițiul profesiei sale sunt considerate acte sau fapte comerciale. Comercialitatea coboară de la persoană la actul sau faptul juridic. În aprecierea actelor subiective de comerț se ține seama numai de calitatea de comerciant. Persoana care exercită acte comerciale are o anumită condiție socială. În consecință,

⁶ *Lex causae* - este un concept specific dreptului internațional privat și se referă la legea care reglementează fondul cauzei, desemnată de normele privind conflictul de legi, în legătură cu legea aplicabilă.

reglementările aplicabile formează un drept profesional, un drept al comercianților.

Calitatea de comerciant determină o prezumție legală de comercialitate. Presumția are totuși un caracter relativ, întrucât ea poate fi înlăturată de persoana interesată prin administrarea probei contrare. Această posibilitate este însă limitată, fiind admisă numai atunci când actul sau faptul juridic are o natură esențial civilă sau natura civilă rezultă din însuși cuprinsul operațiunii desfășurate (de exemplu, actele sau faptele juridice referitoare la casa/gospodăria și familia comerciantului).

Concepția obiectivă: aceasta are în vedere obiectul reglementării juridice, adică activitatea comercială. Conform acestei concepții, actele și faptele comerciale sunt operațiunile pe care legea le determină ca atare, indiferent de calitatea și voința părților. Comercialitatea, de această dată, urcă de la actul sau faptul juridic la persoană/comerciant. Menționăm că această concepție este utilizată cu precădere în sistemele juridice de inspirație franceză. În aprecierea actelor obiective de comerț se ține seama de operațiunile juridice în sine. Ce înseamnă acest lucru? Adică, cerințele activității comerciale au impus reglementarea unei categorii distincte de acte. Prin urmare, reglementările existente constituie un cod al comerțului. Regulile speciale aplicabile acestor acte nu depind de calitatea autorului lor.

Actele și faptele de comerț nu sunt definite, în materia la care ne referim, ci sunt doar enumerate. Caracterul comercial al actelor și faptelor juridice decurge din elementele lor imanente (care există și acționează prin sine însuși, nedeterminat de o cauză din afară), configurate de natura sau de forma operațiunii (de exemplu, cumpărarea de bunuri pentru a fi revândute sau cambia).

Acestor două concepții, așa cum menționam anterior, li se alătură și o concepție mixtă, și anume: în absența unor